

C-UPPSATS I PEDAGOGIK
LÄRARUTBILDNINGEN 2007

En interkulturell lärarutbildning?

**– en jämförande studie över fyra svenska universitet och högskolors
lärarutbildningar med fokus på begreppet interkulturalitet**

Författare:
Yashar Nasirian
Henric Norén

Examinator:
Kenneth Awebro

Handledare:
Fredrik L. Eriksson

Abstract

The aim of this thesis is to investigate the written guidelines for students attending studies at their first semester on a teachers training programme and a beginners course in Educational Sciences. In our study, we have carried out a comparison between four Swedish higher education establishments and their respective teacher training programmes.

The purpose of this study is to examine how the term "intercultural" is applied in the written guidelines for the Educational Science courses at the following institutions; Södertörns University Collage, Stockholm Institute of Education, Luleå University of Technology and Malmö University. We have used a method of content analysis to identify intercultural content in the respective universities guidelines regarding their Educational Science courses.

Through our analysis of the written guidelines, we have reached the conclusion that Södertörn University College has the most markers of intercultural content, whereas the other Universities in our study showed somewhat similar results in the identifications of intercultural content and focused on other central words and expressions.

Autumn 2007

Authors: Yashar Nasirian, Henric Norén

Mentor: Fredrik L. Eriksson

Keywords

Content analysis

Intercultural

Multiculturalism

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract

1	Inledning	5
1.1	Bakgrund	5
1.2	Syfte	6
1.3	Frågeställning	6
1.4	Avgränsningar	7
1.5	Tidigare Forskning	7
1.6	Intressenter	8
1.7	Disposition	8
2	Teori	10
2.1	Definition av begreppet interkulturalitet	10
2.2	Definition av begreppet mångkulturalitet	12
3	Material och metod	14
3.1	Metoddiskussion och metodval	14
3.2	Innehållsanalys och tillvägagångssätt	14
3.3	Presentation av material	15
3.4	Materialavgränsning	16
4	Analys	17
4.1	Presentation av källmaterial	18
4.2	Analysresultat	26
4.2.1	Kategori 1: Delkursens syfte	26
4.2.2	Kategori 2: Lärande Mål	29
4.2.3	Kategori 3: Litteraturlista	33
5	Avslutande diskussion	37
5.1	Slutsats	39
5.2	Vidare forskning	40

Käll- och litteraturlista..... 41

1 Inledning

Detta första kapitel inleds med att presentera uppsatsens bakgrund varpå uppsatsens syfte och frågeställning presenteras. Vidare redogör vi för de avgränsningar som gjorts för undersökningen och en beskrivning av forskningsläget på området. Intressenter för uppsatsen diskuteras därefter i kapitlet för att sedan avslutas med en redogörelse av uppsatsens disposition.

1.1 Bakgrund

Forskaren Hans Lorentz skriver att under större delen av 1900-talet var skolan ett område där man i obetydlig grad upplevde några främlingar som själva ställde krav på en annorlunda skola. Själva undervisningen och utbildningen baserades mestadels på att frambringa en samhörighet baserad på *likhet* och *enhet*. Vidare understryker Lorentz att det naturligtvis var ”enkelt” och tydligare med en nationell enhetlig undervisning med fokus på språk och historia.¹

Idag under 2000-talet är Sverige under förändring. Aldrig tidigare har invånarantalet i riket varit så högt och en stor del av förklaringen till detta är den invandring som på allvar tog fart under andra hälften av förra århundradet.² Invandringens spår kan ses över hela landet där människor från olika kulturer från hela världen finns representerade. Inom skolan och i läraryrket är kunskap om olika kulturer därför värdefullt för dagens och framtidens lärare. Frågor som uppmärksammar synen på skolan och lärandet, etnicitet, klass, kön och religion ges större utrymme och den allt större kulturella komplexitet som präglar dagens skola förväntas både skolan såväl som den enskilde läraren vara väl insatt i.

I ett utdrag ur Lpf 94 under rubriken skolans värdegrund och uppgifter står följande skrivet;

”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Skolan är en social och kulturell mötesplats, som har både möjlighet och skyldighet att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.”³

¹ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur. s 109

² Internet, 2007-12-20, <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=726613>

³ Skolverket (1994) *Läroplan för de frivilliga skolformerna Lpf 94*, s 3

För att få en uppfattning om hur ”ungt” synsättet är av vikten av kulturell- och interkulturell kompetens så kan det nämnas att så sent som 1991 var Per Lundberg den till synes första i Sverige om att skriva en avhandling gällande begreppet *interkulturalitet*. Avhandlingen handlade om interkulturell kommunikation och träning för interkulturell kommunikativ kompetens. Drygt tio år senare var Södertörns högskola i Stockholm hösten 2002 först i landet med att erbjuda sina studenter en lärarutbildning med inriktning interkulturell profil⁴ där kultur, värderingar, generationer, identitetsbildningar, språk och livsstilar är centrala inslag som genomsyrar hela utbildningen.⁵ Inget annat lärosäte i Sverige har valt samma uttalade fokus på begreppet interkulturalitet i sin lärarutbildning. Vi vill med denna studie undersöka hur Södertörns högskola tillsammans med tre andra skolor valt att fokusera på begreppet inom sina lärarutbildningar då vi menar att värdet av denna insikt är av avsevärd vikt för morgondagens lärare.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka skillnader och likheter med hur fyra svenska universitet och högskolor framhåller begreppet interkulturalitet inom sin respektive lärarutbildning. Genom att innehållsmässigt studera styrdokument ämnar vi undersöka hur interkulturella perspektiv tillämpas på Södertörns högskola, Lärarhögskolan i Stockholm, Luleå tekniska universitet och Malmö högskola.

1.3 Frågeställning

Följande frågeställning ligger till grund för vår undersökning:

- Hur beskrivs interkulturalitet i lärarutbildningen med fokus på styrdokument i de undersökta skolorna?
 - Vilka likheter och skillnader finns mellan lärosätena?
- Hur ser lärandemål kontra kursbeskrivningar ut i de undersökta skolorna?
 - Vilka likheter och skillnader finns mellan lärosätena?

⁴ Internet, 2007-11-16, <http://www.hio.no/layout/set/print/content/download/56387/400633/version/1/file/Aina+Bigestans.ppt>

⁵ Internet, 2007-11-16, <http://webappo.web.sh.se/C1256CC9004A5179/tmt.view/638059D951C0F7C2C1256DB90026C988?open&ref=/C1256C93006BD8E9/2240B7385509932BC1256D490032993F/c1256c8a0066623d/tmt.view/d581b522f1aefe72c1256c8b0015384f>

1.4 Avgränsningar

Avgränsningen för vår studie ligger i att endast undersöka introduktionsterminen för lärarutbildningen och således den obligatoriska kursen Utbildningsvetenskap A-kurs 30hp vid lärosätena Södertörns högskola, Lärarhögskolan i Stockholm, Luleå tekniska universitet samt Malmö högskola. Mer specifikt ligger vår avgränsning att endast studera den långa lärarutbildningen, med inriktning mot undervisning i grundskolans senare år och gymnasieskolan (270 högskolepoäng). Motivet bakom avgränsning gällande urval av lärosäten motiveras delvis med en geografisk spridning där landets nordligaste, respektive sydligaste lärosäte ingår. Att båda huvudstadens lärosäten ingår i studien motiveras med att Lärarhögskolan i Stockholm har varit den traditionella utbildningsplatsen för lärare i landet och Södertörns högskola motiveras med att det är en av Sveriges nyaste högskolor.

Vidare bör nämnas att de studenter som läser kursen Utbildningsvetenskap A vid Lärarhögskolan i Stockholm under första halvan av terminen läser en valbar tvärvetenskaplig introduktionskurs om 15 högskolepoäng till skillnad mot övriga lärosäten i denna studie. De valbara tvärvetenskapliga introduktionskurserna för lärarhögskolans studenter är totalt sju till antalet varpå vi valt att i denna studie endast undersöka kursen Design, skapande och hantverk. Skälet till vald tvärvetenskaplig introduktionskurs är att en av författarna till denna studie gått ovan nämnda valbara kurs. Avslutningsvis är undersökningen avgränsad till att endast undersöka styrdokument från hösten 2007 i ovan nämnda grundkurs inom lärarutbildningen vid de fyra lärosätena.

1.5 Tidigare forskning

Undersökningar inom området visar att tidigare forskning på området till stor del lyser med sin frånvaro. Ett flertal svenska avhandlingar, uppsatser och böcker har skrivits på angränsande teman. Läromedelsanalyser i form av textanalyser som behandlar begreppet interkulturalitet har gjorts på området och Ann-Jeanett Stål vid Högskolan Dalarna har i sin C-uppsats med rubriken; *Interkulturellt synsätt i konflikt med konstruktionen av "De andra": En textanalys av läroböcker i engelska för gymnasiet utgivna i Sverige under åren 1995-2003*⁶, från 2005 gjort en textanalys i hur ett interkulturellt synsätt kommer till uttryck i läroböcker i grundkursen för ämnet. Studiens slutsatser är att själva mötet leder till en djupare förståelse av sig själv och andra och att platsen för detta måste vara neutral och utanför de

⁶ Internet, 2007-11-16, <http://dalea.du.se/theses/?itemId=2129>

inblandades kulturer. I uppsatsen *På spaning efter interkulturalitet i den svenska skolan*⁷ av Yousef Morshedi från 2005 vid Södertörns högskola har författaren genom observationer och enkätstudier undersökt fysiska spår av interkulturalitet i den svenska skolan. Resultaten som redovisas är att såväl skolan som delar av skolans lärare uppvisar kunskapsluckor både vad gäller interkulturalitet och kunskap om Sveriges minoriteter.

Utbudet av avhandlingar och uppsatser som behandlar eller närmar sig en jämförande studie mellan lärosätens lärarutbildningar med avseende på hur de arbetar med begreppet interkulturalitet inom sin respektive lärarutbildning är, på nationell nivå, ett outforskat område menar vi.

Lorentz och Bergstedt betonar i sin internationella överblick att fransmannen Alain Touraine diskuterat kring temat den *interkulturella kommunikationen och demokratin*. Han påpekar att ”det viktigaste i utbildningen är interkulturell kommunikation, i detta uttrycks sanna innebörd”.⁸ Vad Touraine menar med detta är att man inte ska förvånas över olikheterna mellan individer med olika kulturell bakgrund. Enligt författaren är det väsentliga att man har förmågan att kunna lägga märke till samhörigheterna och åtskillnaderna mellan de interpretationer och slutsatser som personer från diverse kulturer gör av exempelvis en viss händelse eller dokument.

1.6 Intressenter

Möjliga intressenter för vår undersökning är blivande lärarstudenter som ämnar sig utbilda sig för grundskolans senare år och gymnasieskolan samt skolledning som tillhandahåller lärarutbildning. Denna undersökning kan vidare utökas med intressenter som i sitt stadietill blivande eller yrkesverksamma pedagoger innehar ett intresse för hur interkulturalitet avspeglas i högre utbildning inom lärarprogrammet.

1.7 Disposition

Uppsatsens bakgrund i kapitel 1 syftar till att ge läsaren en kortfattad presentation av uppsatsen och vad den kommer att behandla. Vidare lyfts uppsatsens syfte fram mera ingående och den frågeställning som ligger till grund för studien ges en närmare presentation.

⁷ Internet, 2007-11-16, <http://www.uppsatser.se/uppsats/a39634a945/>

⁸ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur. s 112

Uppsatsens avgränsning presenteras och i direkt anslutning (kapitel 1.4) presenteras en mindre sammanställning av tidigare gjord nationell och internationell forskning och författade texter som behandlar ämnet. Kapitlet avslutas med att presentera möjliga intressenter för uppsatsen.

I kapitel 2 Teorikapitlet tar vi upp våra teoretiska utgångspunkter i form av Hans Lorentz och Bosse Bergstedt som tillsammans med Pirjo Lahdenperä belyser och ger sina definitioner av begreppet *interkulturalitet* från olika infallsvinklar. Det närbesläktade begreppet *mångkulturarallitet* ges plats för begreppsförklaring för att belysa skillnaden mellan begreppet och termen interkulturalitet för att särskilja eventuella oklarheter mellan begreppen för läsaren. Detta görs med hjälp av författarna Lena Rubenstein Reich och Ingegerd Tallberg Broman som definierar skillnaden mellan mångkulturell och interkulturell i boken *Den svenska skolan i det mångkulturella samhället*. Vidare går Caroline Ljungberg i sin doktorsavhandling *Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox* mera på djupet och utreder begreppet mångkulturell för att ytterligare bringa klarhet i begreppet och distanseringen till begreppet interkulturalitet. Kapitlet avslutas med att vi presenterar vår syn på begreppet.

Metod och materialavsnittet, kapitel 3, inleds med en metoddiskussion tätt följt av förklaring till vald undersökningsmetod för studien. Den metodiska utgångspunkten, *innehållsanalys*, ges plats för närmare presentation och det metodiska tillvägagångssättet och hur vi metodiskt kommer att angripa det empiriska materialet beskrivs mer utförligt. Det undersökande materialet redogörs mer ingående varpå avslutningsvis en materialavgränsning redovisas.

Analyskapitlet, kapitel 4, inleds med en presentation av vårt källmaterial i löpande text varpå undersökningen av empirin tar vid och är uppdelad i tre delar, *delkursens syfte, lärande mål* samt avslutningsvis *litteraturlista*.

Uppsatsen avslutas i kapitel 5, innehållande sammanfattning och slutsats.

2 Teori

För att genomföra vår studie har vi för avsikt att definiera begreppet interkulturalitet och därigenom erhålla större klarhet kring begreppet. Genom litteraturstudier kring författarna Hans Lorentz och Bosse Bergstedt, Pirjo Lahdenperä samt Svenska Unescorådets skriftserie - *Den internationella grunden för interkulturell undervisning* kan vi redogöra för en utförlig definition av begreppet interkulturalitet vilken kommer att ligga till grund för analysen av vårt empiriska material. Vi kommer avslutningsvis även att definiera och förtydliga begreppet *mångkulturalitet* i stycket med samma namn. Detta för att klargöra om det finns skillnader mellan definitionerna.

2.1 Definition av begreppet interkulturalitet

Hans Lorentz och Bosse Bergstedt belyser begreppet interkulturalitet från olika infallsvinklar i sin bok *Interkulturella perspektiv – från modern till postmodern pedagogik*. Enligt författarna klargjordes begreppet för första gången i *dåtida* internationellt pedagogiskt sammanhang av Unesco (Förenta Nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur). Unescos uppgift är till synes att verkställa rekommendationer ”om utbildning för internationell förståelse, samarbete och fred, och undervisningen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna”. Mer specifikt framgick det av deras rekommendation följande:

”Medlemsstaterna bör på olika sätt och olika typer av utbildning främja studiet av skilda kulturer, deras ömsesidiga inflytande, deras framtidsutsikter och levnadssätt, för att befordra ömsesidig förståelse av skillnaderna mellan dem. Sådana studier bör bl.a. lägga tillbörlig vikt på undervisning i främmande språk, civilisationer och kulturarv som ett medel att främja internationell och interkulturell förståelse”⁹

Man kan därmed tillägga att ganska tidigt (1974) började man diskutera begreppet interkulturalitet ur ett internationellt pedagogiskt sammanhang. Som det framgår av Unescos rekommendation betonar de uttryck som *skilda kulturer, ömsesidig förståelse av skillnaderna mellan dem* med mera. Unescos enades således 1974 om en rekommendation för utbildningspolitiken där en av principerna är förståelse och respekt för alla folk, deras

⁹ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 14

kulturer, civilisationer, värderingar och levnadssätt, inbegripet inhemska etniska kulturer och andra nationers kulturer.¹⁰ Interkulturell utbildning ska enligt Unesco främja studier av olika kulturer, interaktionen dem emellan och av deras olika levnadssätt för att stimulera en ömsesidig uppskattning av skillnaderna mellan dem. Europarådet rekommenderar att det i skolor redan från lågstadiet skapas ett klimat med aktiv förståelse och respekt för andra människors kulturer.¹¹

I *nutida* sammanhang understryker Lorentz och Bergstedt att begreppet interkulturalitet ”däremot betecknar handling, aktion och rörelser mellan individer”.¹² Det vill säga, begreppet betecknar en process mellan individer för att bland annat inneha ökad förståelse av kulturella skillnader. För att uppnå detta betonar författarna att interaktion är i centrum för ovannämnda process. Mer detaljerat, att *inter* i interkulturell står för en form av interaktionsprocess, där exempelvis två personer med skilda kulturella bakgrunder interagerar/kommunicerar med varandra. Den andra satsen i begreppet kulturalitet indikerar enligt författarna inte på ett ”traditionell humanistisk inslag” utan mer ”till det bredare socialantropologiska kulturbegreppet som syftar såväl på ekonomiska och sociala strukturer som levnadssätt, beteende, värderingar, kön och allt som detta inbegriper”.¹³

Pirjo Lahdenperäs definition av termen interkulturalitet från hennes artikel *Interkulturellt lärande i ledarskap – hur rektorer kan bli interkulturella ledare* anser vi går väl ihop med Lorentz och Bergstedts definition av begreppet anser vi. I likhet med Lorentz och Bergstedt påpekar hon att ”*inter* betyder växelverkan eller mellanmänsklig interaktion, och kultur i betydelsen att något är kulturellt, dvs. meningssystem vilka ger ordning och inriktning i människans liv”.¹⁴ Återigen ligger fokus på *interaktion*. Därtill vidareutvecklar Lahdenperä begreppet och understryker vilka *mål* den ämnar vilja uppnå. Dessa är ”ömsesidigt respekt, tolerans, jämlikhet och social rättvisa är bland de etiska värden som ofta förekommer som mål för interkulturalitet”.¹⁵ Vad avser artikels kontext om ett *interkulturellt ledarskap* fastställer

¹⁰ Svenska Unescorådets skriftserie. 1999. 3 (2000) *Den internationella grunden för interkulturell undervisning*, Regeringskansliets grafiska service, s 14

¹¹ Ibid, s 15f

¹² Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 16

¹³ Ibid, s 16

¹⁴ Lahdenperä, P. (2006) ”*Interkulturellt lärande i ledarskap - hur rektorer kan bli interkulturella ledare*”, i *Interkulturella perspektiv – om kunskap och lärande i mångkulturella kontexter*, B. Bergstedt och H. Lorentz (red), Lund: Studentlitteratur, 2006, s 90

¹⁵ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 91

Lahdenperä att här ”finns alltså här en öppenhet för ifrågasättande av gamla byråkratiska tillvägagångssätt, hierarkier, kategoriseringar och rådande strukturer. Därmed premieras ny kompetens i organisationen, där kompetens betyder båda skicklighet i olika avseenden och förmåga att orientera sig i omvärlden.”¹⁶

2.2 Definition av begreppet mångkulturarallitet

I *Den svenska skolan i det mångkulturella samhället* definierar Reich Rubenstein och Broman Tallberg en skillnad mellan *mångkulturell* och *interkulturell*. Termen interkulturell förklaras som en process för att nå ökad förståelse och respekt för olika kulturella uttryck. Termen mångkulturell definieras enligt dem istället som ett pluralistiskt tillstånd i samhället och att utvecklingen går från att betrakta mångkulturalitet som en invandrarfråga till en mer bred definition där alla skolor ses som mångkulturella och som berör allt enskilt och samhällligt liv.¹⁷

I doktorsavhandlingen *Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox* utreder Caroline Ljungberg bland annat begreppet mångkulturell. Ljungberg menar att många istället för mångkulturell använder sig av termerna mångfald eller pluralism som har mer positiva associationer.¹⁸ Hon menar att det mångkulturella ofta likställs med invandrare och en politisk agenda som innefattar bland annat kvotering. Ljungberg förklarar att begreppet mångkulturalism i svensk kontext genom att citera Nationalencyklopedin där mångkulturalism är förekomsten av olika kulturer och kulturyttringar som samverkar med varandra. Vidare förklarar Ljungberg att i amerikansk och fransk kontext så definieras mångkulturell som att flera kulturer, religioner eller etniska grupper samexisterar inom ett avgränsat område.¹⁹ Ljungberg menar att mångkulturell pedagogik innefattar alla skolor och hela samhället och grunden i mångkulturalism är en förmåga att se sig själv i relation till andra, att kunna granska relationer kritiskt och att dra slutsatser som medför social förändring allt från individuell till global nivå.²⁰

¹⁶ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 91

¹⁷ Rubenstein R. & Tallberg B. (2000) *Den svenska skolan i det mångkulturella samhället. Konsekvenser för lärarutbildningen*, Lärarutbildningens reprocentral, s 11

¹⁸ Ljungberg, C. (2005) *Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox?*, Malmö, s 103

¹⁹ Ibid, s 104f

²⁰ Ibid, s 134

Vi ser utifrån förklaringarna likt Lahdenperä och Lorentz och Bergstedt den definition av interkulturalitet som en uppdelning av ordet i två satser, inter och kulturalitet. Pirjo Lahdenperä menar att 'inter betyder växelverkan eller mellanmänsklig interaktion, och kultur i betydelsen att något är kulturellt, dvs. meningsystem vilka ger ordning och inriktning i människans liv'. Bergstedt och Lorentz betonar också att interaktion (inter) står i centrum för interkulturalitet. Vidare menar de att det är en form av en interaktionsprocess för att uppnå större förståelse, klarhet och kunskap om kulturella skillnader.

Vi instämmer i definitionen i enlighet med Lorentz och Bergstedt att kultur innebär för dem: '... ekonomiska och sociala strukturer som levnadssätt, beteende, värderingar, kön och allt som detta inbegriper'.

Slutligen har vi även emellanåt utgått från Lahdenperäs diskussion om interkulturellt ledarskap som vi menar hör ihop med interkulturalitet. Interkulturellt ledarskap innebär för henne: '... finns alltså här en öppenhet för ifrågasättande av gamla byråkratiska tillvägagångssätt, hierarkier, kategoriseringar och rådande strukturer. Därmed premieras ny kompetens i organisationen, där kompetens betyder både skicklighet i olika avseenden och förmåga att orientera sig i omvärlden'.

3 Metod och material

Vi kommer i detta kapitel inleda med en metoddiskussion tätt följt av motivering till vald metod för undersökningen. Vi presenterar den valda undersökningsmetod som ligger till grund för arbetet mera ingående samt redogör vi för hur vi kommer att gå tillväga med analysen. Det undersökande materialet redogörs mer ingående varpå avslutningsvis en materialavgränsning redovisas.

3.1 Metoddiskussion och metodval

Vår utgångspunkt är att undersöka förekomsten av begreppet interkulturalitet samt hur begreppet förekommer i de styrdokument som finns för grundkursen i Utbildningsvetenskap inom de högskolor och universitet som ligger till grund för denna studie.

Genom att använda en kvalitativ metod kan vi beakta olika sammanhang, hur begreppet interkulturalitet sätter sin prägel på vardera utbildning och kunna se helheten. Vi kan även tack vare den kvalitativa metoden gå mera djupgående i vår undersökning än till att endast ”kvantifiera” data. Genom att som vetenskaplig metod använda den kvalitativa innehållsanalysen när vi angriper vårt empiriska material kan vi söka efter spår i styrdokument som kan besvara vår frågeställning. Detta är grunden för vårt val av kvalitativ metod för denna uppsats.

3.2 Innehållsanalys och tillvägagångssätt

Göran Bergström och Kristina Boréus förklarar i *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* termen *innehållsanalys* som ”varje metodisk mätning applicerad på texter (eller annat symboliskt material) för samhällsvetenskapliga syften”. Innehållsanalys används främst där analysen går ut på att kvantifiera vissa företeelser i texter.²¹ Metoden går alltså ut på att kvantifiera, d.v.s. mäta eller räkna förekomsten av, någonting i texter med bakgrund av ett specifikt forskningssyfte.²² Författarna förklarar skillnaden mellan *kvantitativ innehållsanalys* och *kvalitativ innehållsanalys*. En kvalitativ innehållsanalys syftar då på analyser där ingenting mäts eller

²¹ Bergström, G. & Boréus, K. (2005) *Textens mening och makt metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, s 43

²² Ibid, s 43f

räknas. I vissa fall där en del av materialet kvantifieras men som kräver utförliga tolkningar klassar författarna också som kvalitativa analyser.²³

Vi kommer i vår utformning av innehållsanalysen plocka ut ord och uttryck som kan härledas till interkulturalitet från samtliga styrdokument till berörda kurser och underliggande delkurser för denna studie. Begrepp och uttryck som berör ordet "inter" kommer vi att tolka som interkulturalitet. Dock behöver inte ord och uttryck specifikt "utstråla" ordet interkulturalitet, tolkning och rationalitet för ord och uttryck som indikerar interkulturalitet ligger till grund för vår operationalisering. Som exempel kan vi nämna att vi tolkar orden kommunikativa processer och kommunikationsprocess som uttryck för interkulturalitet (inter) då dessa ger uttryck för interaktionsprocesser i enlighet med Lorentz och Bergstedt. Samma sak kommer vi att göra med den andra satsen kulturalitet - snarlika ord och uttryck som hör ihop med kulturalitet kommer analyseras kort.

3.3 Presentation av material

Det empiriska material som ligger till grund för denna undersökning utgörs av styrdokument, kursplaner samt kurslitteratur, vid vart och ett av de fyra lärosäten som ingår i undersökningen. Lärosätena som ingår i undersökningen är Södertörns högskola, Lärarhögskolan i Stockholm, Luleå tekniska universitet samt Malmö högskola. Materialet kommer att behandla samtliga delkurser, även vissa valbara där det förekommer, inom hela grundkursen Utbildningsvetenskap A 30hp vars kursnamn även kan gå under namnet Allmänt utbildningsområde 1 30hp (AUO1).

Det material som ligger till grund för vår studie och vidare i analysarbetet är av sådan art att vi anser det vara pålitligt. Vi har konsekvent genom hela insamlingen av vårt empiriska material vänd oss direkt till källorna vilket är de undersökta lärosätena som ingår i studien.

Även den litteratur som behandlas i uppsatsen är vetenskapligt förankrad med författare som är väl förtrogna/framstående inom sitt område. Vidare har vi under inläsningen av litteraturen haft ett objektiva förhållningssätt till denna.

²³ Bergström, G. & Boréus, K. (2005) *Textens mening och makt metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur, s 44

3.4 Materialavgränsning

Materialets avgränsning går vid att endast studera styrdokument, kursplaner samt kurslitteratur för kursen Utbildningsvetenskap A-kurs 30 högskolepoäng under höstterminen 2007 inom den långa lärarutbildningen vid vart och ett av de tidigare ovan nämnda lärosätena. Vidare analyseras endast delkursen Design, skapande och hantverk 7,5hp av totalt sju valbara delkurser vid Lärarhögskolan i Stockholm.

4 Analys

I följande kapitel kommer resultat av analys av lärosätena att presenteras. Analysen är uppdelad i tre kategorier för att i nästkommande, *Analysresultat*, enskilt kunna ställas mot varandra och studeras och analyseras för att lyfta fram likheter och olikheter mellan dem. Styrdokumentet har legat till grund för utformningen av de olika kategorierna av analysen som är; *delkursens syfte, lärande mål samt litteraturlista*.

Nedanstående schema är framtaget för att överskådligt kunna se hur de olika lärosätena valt att utforma sin grundkurs i Utbildningsvetenskap:

	SH	LHS	LTU	MAH
Vecka 1	Delkurs 1, Introduktion till lärarutbildning 7,5hp	Design, skapande och hantverk 15hp	Lärarens ledarskap 1 – lärarens uppdrag 7,5hp	Läraryppdraget 15hp
	Delkurs 2, Pedagogiska tanketraditioner 6hp		Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande 7,5hp	
Vecka 10	Delkurs 3, Barns- och ungdomars sociala relationer 7,5hp	Kulturanalyser i partnerområdet 15hp	Miljöer för lärande 7,5 hp	Lärande och utveckling 15hp
	Delkurs 4, Kommunikativa processer 9hp		<table border="1"> <tr> <td>Liv, hälsa och lärande 7,5hp</td> <td>Matematik, form och lärande 7,5hp</td> <td>Språk, estetik och lärande 7,5hp</td> </tr> </table>	
Liv, hälsa och lärande 7,5hp	Matematik, form och lärande 7,5hp	Språk, estetik och lärande 7,5hp		
Vecka 20				

Ovanstående tabell påvisar terminsutformningen för den undersökta kursen vid studiens utvalda lärosäten. SH = Södertörns högskola, LHS = Lärarhögskolan i Stockholm, LTU = Luleå tekniska universitet, MAH = Malmö högskola.

Kursupplägget vid de undersökta skolorna för den undersökta kursen har alla olika upplägg där Södertörns högskola har valt att utforma kursen via fyra obligatoriska delkurser på mellan 6 och 9 högskolepoäng vardera. Introduktionsterminens studier för lärarstudenter vid Lärarhögskolan i Stockholm utgörs av en av sju valbara tvärvetenskapliga introduktionskurser om 15 högskolepoäng inom kursen Utbildningsvetenskap A som ingår i det allmänna utbildningsområdet. Den andra kursen är en obligatorisk tvärvetenskaplig introduktionskurs om 15 högskolepoäng – Kulturanalyser i partnerområdet.

Luleå tekniska universitet har valt att inleda kursen med tre delkurser om 7,5 högskolepoäng vardera som obligatoriskt läses av studenterna för att sedan följas av en valbar kurs om 7,5hp. Den valbara kursen väljs i konkurrens mellan totalt tre valbara kurser.

Slutligen har Malmö högskola en snarlik utformning likt Lärarhögskolan i Stockholm där studenterna läser två delkurser om 15 högskolepoäng vardera under sin introduktionstermin på långa lärarprogrammet i kursen Utbildningsvetenskap A. Högskolan i Malmö har däremot valt att göra båda delkurserna obligatoriska.

4.1 Presentation av källmaterial

Följande presentation av källmaterial är hämtat från vårt empiriska material där en distinktion har gjorts kring det som berör interkulturalitet i styrdokumentet och är vidare uppdelat i tre delar; *delkursens syfte, lärande mål* samt *litteraturlista*.

Södertörns högskola

Delkurs 1: Introduktion till lärarutbildning 7,5hp

Delkursens syfte: ”syftet med denna delkurs är att introducera studenterna till högskolestudier, kunskapsbegrepp och kunskapssyn inom olika akademiska discipliner, interkulturellt förhållningssätt och arbetsformer samt ämnet interkulturell pedagogik. Vidare betonas FN:s barnkonvention, vikten av att se skolan ur ett globalt perspektiv...”.²⁴

Lärande mål: ”kunna definiera och koppla kursens centrala begrepp: kultur, genus, klass, etnicitet och interkulturellt förhållningssätt och värdegrund till egna och andras erfarenheter av skola”.²⁵

Litteraturlista: Lahdenperä, P. (Red.) (2004) *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund Studentlitteratur.

Lorentz, H. & Bergstedt, B. (red.) (2006) *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur.

²⁴ Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/62A00B18398182FAC1257308003D2C9B/\\$file/Sc_hema_%20littlista_studiemanual_%20delkurs1_070825.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/62A00B18398182FAC1257308003D2C9B/$file/Sc_hema_%20littlista_studiemanual_%20delkurs1_070825.pdf), s 10

²⁵ Ibid, s 10

Stier, J. (2004) *Kulturmöten – En introduktion till interkulturella studier*. Lund Studentlitteratur.²⁶

Delkurs 2: Pedagogiska tanketraditioner 6hp

Delkursens syfte: ”I ett idéhistoriskt perspektiv och med begreppen bildning, kunskap och lärande som utgångspunkt presenteras olika teoribildningar om och synsätt på barnets biologiska, emotionella, kognitiva, sociala och kulturella utveckling”.²⁷

Lärande mål: Studenten ska erhålla kunskaper om olika pedagogers synsätt på barnets, emotionella, biologiska, kognitiva och sociala utveckling.

Litteraturlista: Sven Hartman, *Det pedagogiska kulturarvet. Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Natur & kultur 2005.²⁸

Delkurs 3: Barns- och ungdomars sociala relationer 7,5hp

Delkursens syfte: ”Syftet med delkursen är att sätta in dagens svenska förskola och skola i ett socialt/mångkulturellt sammanhang, där det är barn och ungdomar som individer och deras olika sociala världar som står i centrum. Delkursen fokuserar specifikt hur barn och ungas relationer formas i olika rumsliga och kollektiva sammanhang i: skolans, fritidens, lokalsamhällets och familjens skiftande gruppkonstellationer. Genom fältstudier ges studenterna redskap att förstå olika grupper av elever och gruppdynamiska processer och särskilt dessa processer i relation till kön, klass och etnicitet”.²⁹

Lärande mål: ”Få grundläggande förståelse för olika perspektiv och vissa grundläggande begrepp så som identitet, kultur, individ, kollektiv, inklusion, exklusion, marginalisering, stigmatisering, maktrelationer, samt sociokulturella innebörder av klass, genus och etnicitet”.³⁰

²⁶ Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/62A00B18398182FAC1257308003D2C9B/\\$file/Schema_%20littlista_studiemanual_%20delkurs1_070825.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/62A00B18398182FAC1257308003D2C9B/$file/Schema_%20littlista_studiemanual_%20delkurs1_070825.pdf), s 18

²⁷ Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/034701C1D008656CC1257308003D3A15/\\$file/Studiemanual%20ht%2007%20delkurs%202.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/034701C1D008656CC1257308003D3A15/$file/Studiemanual%20ht%2007%20delkurs%202.pdf), s 5

²⁸ Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/034701C1D008656CC1257308003D3A15/\\$file/Studiemanual%20ht%2007%20delkurs%202.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/034701C1D008656CC1257308003D3A15/$file/Studiemanual%20ht%2007%20delkurs%202.pdf), s 2

²⁹ Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/BC97AE06A702CBF4C1257308003D44E2/\\$file/Studiemanual%20version%202007_10_30.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/BC97AE06A702CBF4C1257308003D44E2/$file/Studiemanual%20version%202007_10_30.pdf), s 1

³⁰ Ibid, s 1

Litteraturlista: Larsson, B. (2005). *Arenor för alla. En studie om ungas kultur- och fritidsvanor*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Invandrare & minoriteter (i & m) (2006). *Lära i verkligheten*. Tidskrift för forskning, politik, kultur och debatt. Stockholm: Stiftelsen Invandrare & minoriteter.

Borgström, M & Goldstein-Kyaga, K (2002). ”*Det är mitt liv*” *Identiteten och den etniska kontexten*. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.³¹

Delkurs 4: Kommunikativa processer 9hp

Delkursens syfte: ”Delkursens övergripande syfte är att belysa och praktisera olika typer av kommunikativa processer. Detta gäller såväl betydelsen av mediterad kommunikation (t ex IKT och massmedier eller estetiska läroprocesser) som den muntliga och skriftliga kommunikationens betydelse i läraryrket”.³²

Lärande mål: Det nämns överhuvudtaget inget om lärande mål.

Litteraturlista: Dimbleby, Richard & Burton Graeme (1999); *Kommunikation är mer än ord*. Lund: Studentlitteratur.³³

Lärarhögskolan i Stockholm

Delkurs 1: Design, skapande och hantverk 15hp

Delkursens syfte: Delkursens syfte är bland annat att belysa ”ämnenas historiska framväxt och undervisningshistoria från förskola till gymnasieskola” samt ”... genomföra ett praktiskt, tvärvetenskapligt projektarbete”.³⁴

Lärande mål: Efter att studenten genomgått kursen ska denna ha kunskap om:

”Förklara grundläggande kunskapsstraditioner om bildens, hantverkets och teknikens redskap”,
”kunna tillämpa en integrerad arbetsform i ett tvärvetenskapligt projektarbete”.³⁵

³¹ Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/BC97AE06A702CBF4C1257308003D44E2/\\$file/littlista%20delkurs%203_%20ht07_270%20hp.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/BC97AE06A702CBF4C1257308003D44E2/$file/littlista%20delkurs%203_%20ht07_270%20hp.pdf), s 1

³² Internet, 2007-12-28, [https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/F0B45BED412195C0C1257308003D4CDF/\\$file/Manual%20kommunikativa%20processer%20HT07.pdf](https://ssd03.web.sh.se/kurswebb20072/dmt00811.nsf/0/F0B45BED412195C0C1257308003D4CDF/$file/Manual%20kommunikativa%20processer%20HT07.pdf), s 2

³³ Ibid, s 3

³⁴ Kursplan, Lärarhögskolan i Stockholm (2007) *Design, skapande och hantverk, GN*, s 1

³⁵ Kursplan, Lärarhögskolan i Stockholm (2007) *Design, skapande och hantverk, GN*, s 1

Litteraturlista: Sven Hartman, *Det pedagogiska kulturarvet. Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Natur & kultur 2005.³⁶

Delkurs 2: Kulturanalyser i partnerområdet 15hp

Delkursens syfte: Kursen utgörs av två moment. ”Moment 1, Kulturella variationer i partnerområdet 7,5 högskolepoäng varav 3 högskolepoäng verksamhetsförlagd utbildning (VFU)”, där kursen behandlar begrepp som ”etnicitet och kultur liksom metoder för kulturstudier”. I ”Moment 2, Mötet mellan skolkulturer och partnerområdets kulturella variationer, 7,5 högskolepoäng varav 3 högskolepoäng verksamhetsförlagd utbildning (VFU)”, där ”studenten informerar sig om partnerskolans arbete med värdegrundsfrågor när det gäller [---] etnisk tillhörighet”.³⁷

Lärande mål: Studenten skall efter avslutat kurs kunna ”identifiera och beskriva hur kulturer i närområdet och skolan liksom den kultur läraren bär med sig, påverkar lärarrollen och lärarens dagliga verksamhet”. Vidare skall studenten kunna ”beskriva sitt partnerområde [---] ur ett kulturellt perspektiv” samt kunna ”identifiera och beskriva olika kulturer i partnerområdets pedagogiska verksamheter”. Avslutningsvis skall studenten kunna ”redogöra för och förklara skolans värdegrundsarbete [---] gällande etnisk tillhörighet”.³⁸

Litteraturlista: Bunar, Nihad (2001) *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Eslöv: B Östlings bokförlag³⁹

Luleå Tekniska Universitet

Delkurs 1: Lärarens ledarskap 1 – lärarens uppdrag 7,5hp

Delkursens syfte: Syfte med delkursen är att belysa och diskutera kring begrepp som ledarskap, skolans organisation, politiska styrning, kunskap och värdegrund.⁴⁰

³⁶ Ibid, s 2

³⁷ Ibid, s 2

³⁸ Kursplan, Lärarhögskolan i Stockholm (2007) *Kulturanalyser i partnerområdet, T1, GN*, s 1

³⁹ Ibid, s 4

⁴⁰ Internet, 2007-12-27, <https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0004P&lang=swe>, s 1

Lärande mål: Det är förväntad att studenten ska kunna ”förklara hur pedagogiskt ledarskap sett ut ur ett historiskt, nutida och ett framtida perspektiv” samt ”beskriva olika synsätt på kunskap” med mera.⁴¹

Litteraturlista: Bergmark, Ulrika (2006). *Livsnära möten och relationer – en artikel om skolans lärande miljöer sett ur ett etiskt perspektiv.*⁴²

Delkurs 2: Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande 7,5hp

Delkursens syfte: ”Kultur, etnicitet, genus och klass, informations- och kommunikationsteknikens betydelse för identitetsskapande och socialisation.”

Den verksamhetsförlagda utbildningen syftar till att utveckla kunskaper och insikter om barns, ungdomars och vuxnas sociala och kulturella villkor samt dess betydelse för alla elevers lärande.⁴³

Lärande mål: ”Beskriva självbildens, etnicitetens, kulturernas, genus, klass betydelse för lärande.”

”I den verksamhetsförlagda utbildningen skall studenterna kunna definiera barns, ungdomars och vuxnas sociala och kulturella villkor samt ha kunskap om dess betydelse för lärande.”

”Beskriva hur verksamheten är organiserad för att möta barn och elever i en skola för alla.”⁴⁴

Litteraturlista: Persson, B. (2003). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap.* Stockholm: Liber.⁴⁵

Delkurs 3: Miljöer för lärande 7,5hp

Delkursens syfte: Bland delkursens är att få ”Olika perspektiv på lärande lärandemiljöer ex mångkulturella -, IT -, fysiska, psykologiska, specialpedagogiska miljöer.”⁴⁶

⁴¹ Internet, 2007-12-27, <https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0004P&lang=swe> s, 1

⁴² Ibid, s, 2

⁴³ Internet, 2007-12-27, https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0005P&lang=swe&orgpage=search_a0005p_V3

⁴⁴ Internet, 2007-12-27, https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0005P&lang=swe&orgpage=search_a0005p_V3

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Internet, 2007-12-27, https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0006P&lang=swe&orgpage=search_a0006p_V3

Lärande mål: Lärande målen är bland annat att studenten ska ”kunna beskriva och reflektera kring psykosociala miljöns betydelse för lärande och kunna diskutera och problematisera olika lärandemiljöer utifrån detta perspektiv”.⁴⁷

Litteraturlista: Selander, S. (2003) *Kobran, nallen och Majken, Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning*. Myndigheten för skolutveckling.

Delkurs 4: Valbar kurs: Liv, hälsa och lärande 7,5hp

Delkursens syfte: Delkursens syfte är att belysa ”hälsans betydelse för barn och ungdomars lärande”.⁴⁸

Lärande mål: Kursen ska bidra till att ”Förklara samband mellan livsstil och hälsa hos barn och ungdomar”, ”förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund” med mera.⁴⁹

Litteraturlista: Granér, R (1994) *Personalgruppens psykologi*. Lund: Studentlitteratur.⁵⁰

Valbar kurs: Matematik, form och lärande 7,5hp

Delkursens syfte: Syftet med delkursen är att utveckla ”elevers uppfattning om geometriska objekt och matematiska strukturer, deras egenskaper, relationer mellan dem och om geometri som en abstraktion”.⁵¹

Lärande mål: När studenten har genomfört delkursen är det förväntat att den ska ”bredda och fördjupa sina kunskaper om och förvärva en helhetsbild av hur matematiken kan gestalta sig i olika former, samt kunna se olika möjligheter att behandla detta i matematikundervisningen i skolan”.⁵²

Litteraturlista: Dahl, K, *Den fantastiska matematiken*. Fischer &Co, 1991.⁵³

⁴⁷ <https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0006P&lang=swe>, s 1

⁴⁸ <https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=A0025H&lang=swe>, s 1

⁴⁹ Ibid, s 1

⁵⁰ Ibid, s 1

⁵¹ <https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=L0002M&lang=swe>, s 1

⁵² Ibid, s 1

⁵³ Ibid, s 2

Valbar kurs: Språk, estetik och lärande 7,5hp

Delkursens syfte: För den här delkursen är dess syfte att fokusera kring begrepp som kommunikationsteori, språkets funktioner, digitala verktyg med mera.⁵⁴

Lärande mål: Studenten skall efter avslutad kurs kunna ”beskriva och analysera språkets funktion som verktyg för tänkande och kommunikation”.

”Beskriva, analysera och jämföra olika språkliga och estetiska uttrycksformers pedagogiska funktion och betydelse.”⁵⁵

Litteraturlista: Bo Renberg (2006), *Språkets mirakel. Om tänkande, tal och skrift*. Stockholm: Liber och Persson, Magnus & Thavenius, Jan (2003), *Skolan och den radikala estetiken*.⁵⁶

Malmö högskola

Delkurs 1: Läraruppdraget 15hp

Delkursens syfte: ”Kursen behandlar innebörden i pedagogiskt ledarskap i relation till en skola för alla och elevers olika bakgrund, förutsättningar och villkor.”

”Under kursen infaller de tre perspektivdagrar som arrangeras områdesövergripande vid högskolan. Diskussionen behandlar bl.a. valet av perspektiv och jämförelse med skolans uppdrag när det gäller de frågor som rör perspektiven. Innehållet sätts i relation till skolans samhällsuppdrag. På vilket sätt uttrycks frågor om perspektiven i läroplanerna? Ett av skälen till att perspektiven finns är att de samhällsförändringar som skett m.a.p etnisk mångfald, genusfrågor ur jämställdhets- och maktperspektiv och miljöproblematiken.”⁵⁷

Lärande mål: ”Ha kunskap om grupper och gruppprocesser och kunna reflektera över skeenden i den egna studiegruppen.”

”Ha kunskap om och kunna använda olika uttrycksformer för kommunikation och dokumentation”.⁵⁸

⁵⁴ Internet, 2007-12-28, https://portal.student.ltu.se/stuka/stuka0708/kurs.php?kurs=S0011S&lang=swe&orgpa ge=search_s0011s_V3

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Ibid

⁵⁷ Internet, 2007-12-27, <http://www.edu.mah.se/LL0011/syllabus/>

⁵⁸ Internet, 2007-12-27, <http://www.edu.mah.se/LL0011/syllabus/>

Litteraturlista: I Genus, Miljö, Migration och etnicitet – Om konsten att arbeta med perspektiven. Malmö: Malmö högskola <http://www.mah.se/templates/Page9877.aspx>

Hultinger, Eva-Stina & Wallentin, Christer (red) (1996). *Den mångkulturella skolan.* Lund: Studentlitteratur.

Perez, Enrique & Wigerfelt, Anders. (2004). *Migrations- och etnicitetsperspektivet.*

Svedberg, Lars (2003). *Gruppsykologi. Om grupper, organisationer och ledarskap.* Lund: Studentlitteratur.⁵⁹

Delkurs 2: Lärande och utveckling 15hp

Delkursens syfte: ”Ett tredje syfte är att studenterna skall fördjupa sina kunskaper om elevers sociokulturella situation och dess samband med lärande och utveckling.”

”Vidare studeras begrepp och begreppsutveckling, kommunikationsprocesser samt olika sätt att organisera lärandesituationer. Studenterna reflektera över vilken betydelse elevers sociokulturella villkor kan ha för deras utveckling och lärande.”⁶⁰

Lärande mål: ”Ha kunskap om hur begreppsförståelse utvecklas och ha en fördjupad syn på kommunikationens betydelse för läroprocessen.”

”Vara medveten om och kunna problematisera sambandet mellan elevers sociokulturella villkor och deras utveckling och lärande.”

”Kunna förstå etnicitet, genus och miljö som kunskapsfrågor i ett lärandeperspektiv samt kunna använda begreppen som analytiska redskap.”⁶¹

Litteraturlista: Dysthe, Olga (1996). *Det flerstämmiga klassrummet – att skriva och samtala för att lära.* Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger (2005). *Lärande och kulturella redskap om läroprocesser och det kollektiva minnet.* Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.⁶²

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Internet, 2007-12-27, <http://www.edu.mah.se/LL0012/syllabus/>

⁶² Ibid

4.2 Analysresultat

Kategori 1: Delkursens syfte

Södertörns högskola

Introduktion till lärarutbildning 7,5hp

Denna introduktionskurs syftar till att introducera flera viktiga begrepp som präglar Södertörns Högskolas lärarutbildning. Bland dessa som är förknippade med begreppet interkulturalitet är *globalt perspektiv* och *interkulturellt förhållningssätt*. Dessa begrepp kan härledas till Hans Lorentz och Bosse Bergstedts referens till Unescos rekommendation kring begreppet interkulturalitet där man betonar för medlemsstaterna att främja studiet av skilda kulturer genom att man som pedagog har ett ”interkulturellt förhållningssätt”.

Pedagogiska tanketraditioner 6hp

Syftet med delkursens pedagogiska tanketraditioner är att belysa diverse teoribildningar. Centrala begrepp i det här sammanhanget är kunskap, bildning med mera. Den interkulturella relevansen är uttrycket genom *kulturell utveckling* som kan kopplas till Lorentz och Bergstedts diskussion där man definierar kultur till bland annat levnadssätt och beteende. Dock kan man inte här dra lika tydliga paralleller till interkulturalitet som i den första delkursen. Detta på grund av att denna delkurs ämnar till att ge studenten mer kunskap om barns biologiska, emotionella och kognitiva utveckling. Det vill säga, betoningen ligger inte mycket på kultur eller inter.

Barns- och ungdomars sociala relationer, 7,5hp

Här kan vi finna betydligt fler spår av interkulturalitet jämfört med delkurs två. Syftet med delkursen är att fokusera på hur barn och ungdomars (med skilda kulturer) relationer utsätts för *förändringar* i diverse *mångkulturella* och sociala sammanhang. Det är förändringar som är intressant i det här sammanhanget eftersom interkulturalitet är en fortgående process mellan olika individer med skilda kulturer, enligt Lorentz och Bergstedt.

Vidare åsyftar kursen till att försöka få studenterna att förstå olika *gruppdynamiska processer* i relation till kön, etnicitet och klass genom att studenterna utför en fältundersökning. Benämningarna kön etnicitet och klass hör som bekant ihop med kultur.

Kommunikativa processer, 9hp

Vi finner att det är ganska anmärkningsvärt att man inte har preciserat begreppet kommunikativa/kommunikation mer än det som har framförts. Syftet med delkursen är att belysa *kommunikativa processer*, som kan härledas till Pirjo Lahdenperäs definition av ”inter”. Dock ämnar kursen till synes att belysa mer *praktisk kommunikation* såsom IKT och massmedier och att ge studenterna via övningsundervisning och reflektion, *allmän* verktyg för att utveckla ens ledarskap och handskas med konflikthantering. Vilket i det här sammanhanget inte till stor grad kan återkopplas till Pirjo Lahdenperäs och Hans Lorentz och Bosse Bergstedts definition av kommunikation eftersom de sätter inter i ett mer kulturellt sammanhang och begrepp som levnadssätt, kön och dylikt.

Lärarhögskolan i Stockholm

Design, skapande och hantverk, 15hp

I delkursens syfte existerar inga spår av interkulturalitet, vilket inte är förvånande med tanke på vad kursen heter och inriktar sig på. Vad man valt att fokusera är kunskapsbegrepp som fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet som berör design och teknik.

Kulturanalyser i partnerområdet, 15hp

I första momentet, *Kulturella variationer i partnerområdet* är delkursens syfte att beröra begrepp som kultur, etnicitet och metoder för kulturstudier. Vid moment två, *Mötet mellan skolkulturer och partnerområdets kulturella variationer*, går syftet mer ingående till att eleven ska bearbeta värdegrundsfrågor för bland annat kön och *etnisk tillhörighet*, samt att analysera skolans pedagogiska och didaktiska kulturer. Här kan vi tydligt relatera till Pirjo Lahdenperä där hon påpekar att interkulturalitet handlar bland annat om en ”öppenhet för ifrågasättande av gamla byråkratiska tillvägagångssätt, hierarkier, kategoriseringar och rådande strukturer”. I den här kontexten gäller det för en öppenhet för möjlig ifrågasättande av skolans gamla, traditionella pedagogiska och didaktiska kultur. Men, det ska även poängteras att delkursens syfte är också att lägga fokus på begrepp som religion, sexuell läggning, mobbning och konflikthantering, vilket kan även relateras till de teorier vi utgår från (Lorentz och Bergstedt).

Luleå Tekniska Universitet

Lärarens ledarskap 1 – lärarens uppdrag 7,5hp

I relation till första delkursen inom Lärarhögskolan i Stockholm fann vi inga spår av interkulturalitet för den första delkursen inom Luleå tekniska universitet. Vad delkursen syfte är däremot att lägga fokus på andra centrala frågor och begrepp som berör lärarutbildningen, nämligen skolans organisation, politiska styrning, ledarskap, skolans värdegrund och synen på kunskap.

Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande, 7,5hp

I delkursens syfte återkommer inslag av interkulturalitet. Nämligen att studenten ska få erhålla kursens fokusering på benämningar såsom kultur, etnicitet och kommunikationsteknik. Det vi även kan återföra till från delkursens verksamhetsförlagda utbildning till Hans Lorentz och Bosse Bergstedts begreppsförklaring av kultur är avsnittet om syftet om att utveckla ens insikter och kunskaper om vilka social och kulturella villkor barn, ungdomar och vuxna erfarit samt dess betydelse.

Miljöer för lärande, 7,5hp

I denna delkurs fann vi svaga indikationer på interkulturella inslag. Som delkursens titel indikerar, ligger fokus på att belysa diverse lärandemiljöer som olika arbetsformers, gruppprocesser. Det som kan förknippas med ”inter” (kommunikationsprocess) i det här sammanhanget är ”specialpedagogiska miljöer som språk-, läs- och skrivinlärning”.

Valbar kurs – Liv, hälsa och lärande 7,5hp

Begrepp som hälsa, aktivitet för barn och ungdomar präglar denna delkurs syfte. Därmed kan man konstatera att det inte finns spår av interkulturalitet.

Valbar kurs – Matematik, form och lärande 7,5hp

Olika arbetsformer, diverse matematiska begrepp hamnar i fokus för denna delkurs, vilket givetvis inte speglar interkulturalitet.

Valbar kurs – Språk, estetik och lärande 7,5hp

I denna sista valbara delkurs är termerna språkets funktioner och kommunikationsteori högst relevanta inom interkulturalitet och Pirjo Lahdenperäs och Bosse Bergstedts och Hans Lorentz samstämmiga definition om inter i interkulturalitet. Syftet är att eleverna ska kunna

öva på och utöka sina språkliga och kommunikationsfärdigheter för att sedan använda det i praktiken (skolan).

Malmö Högskola

Läraryrket, 15hp

Det som är intressant är begreppet *samhällsförändringar* som står angivet i delkursens syfte. Eftersom detta ord har till synes flera olika innebörder som *etnisk mångfald*, *genusfrågor ur jämställdhets- och maktperspektiv*. Dessa begrepp speglar väl Pirjo Lahdenperäs interkulturella *mål* som tar upp ömsesidigt respekt, tolerans, *jämlikhet* och *social rättvisa*. Utöver detta är delkursens syfte att man som pedagog ska i praktiken ta hänsyn till elever med olika bakgrund, det vill säga kulturer.

Lärande och utveckling, 15hp

I denna sista delkurs sätts ånyo i likhet med de tidigare nämnda högskolor och universitet *kommunikationsprocesser* och även sociokulturella villkor i fokus för delkursens syfte. Här är det tänkt att studenterna ska fördjupa sina kunskaper om elevers sociokulturella genom att studera kommunikationsprocess, för att förstå samband och utveckling inom olika kulturer.

Kategori 2: Lärande Mål

Södertörns högskola

Introduktion till lärarutbildning, 7,5hp

I lärande målen hittar man ett par begrepp som man kan härleda till både Pirjo Lahdenperä och Bosse Bergstedt och Hans Lorentz. Dessa är kultur, etnicitet, interkulturellt förhållningssätt med mera. Dock saknas det betoning på termen *kommunikation/interaktion* för lärande mål för att man ska kunna kalla detta för en relativ omfattande benämning av vad interkulturalitet innefattar. Vilket möjligen kan anses vara anmärkningsvärt i och med att detta är som bekant introduktionsdelkurs till lärarutbildningen på Södertörns högskola som verkar för en interkulturell profil.

Pedagogiska tanketraditioner, 6hp

Vi fann (som vi angav under avsnittet presentation av källmaterial) inga spår av interkulturalitet. Det som bland annat förväntas att studenterna skall ha utvecklat förståelse för efter att ha genomgått delkursen är hur lärarrollen förändrats genom tiden, centrala pedagogiska traditioner med mera som inte direkt kan spåras till interkulturalitet.

Barns- och ungdomars sociala relationer, 7,5hp

Lärande målen för denna delkurs framkommer det en rad interkulturella spår såsom kultur, kollektiv, ”sociokulturella innebörder av klass, genus och etnicitet”. Målen för att få eleven bli mer involverad och bekant med interkulturalitet är ganska starka i och med att denna delkurs formulerar uttryckligen tydliga mål.

Kommunikativa processer, 9hp

Det finns överhuvudtaget inga angivna lärande mål, vilket medför att vi inte kan analysera lärande målen.

Lärarhögskolan i Stockholm

Design, skapande och hantverk, 15hp

Såsom vi argumenterade för i delkursens syfte för denna delkurs ligger fokus på termer som färdighet, fakta, förtrogenhet och förståelse som berör design och teknik, vilket inte berör interkulturalitet.

Kulturanalyser i partnerområdet, 15hp

Lärande målen beskrivs *mer* sammanhängande och relativt tydligare jämfört med de andra högskolorna och universitet. Uttryck som ”den kultur läraren bär med sig, påverkar lärarrollen och lärarens dagliga verksamhet” tolkar vi som en tydligare och fortlöpande beskrivning av lärande målen och som framförallt kan återanknyta till Lahdenperäs tolkning av interkulturalitet. Eftersom ovannämnda uttryck indikerar på att en lärare har en viktig roll på grund av att den bär med sig en kultur, vilket kommer påverka ens dagliga verksamhet (bland annat skoleleverna). Som vi tidigare har nämnt i teori avsnittet diskuterar Pirjo Lahdenperä både inter och kultur i interkulturalitet genom att konstatera ”*inter* betyder växelverkan eller mellanmännisklig interaktion, och *kultur* i betydelsen att något är kulturellt, dvs. meningssystem vilka ger ordning och inriktning i människans liv”.

Luleå Tekniska Universitet

Lärarens ledarskap 1 – lärarens uppdrag, 7,5hp

Målet för studenten efter avslutad kurs är bland annat att ha fördjupat sig i frågor som samhällets värdegrund i relation till fritidshemmets, förskolans och skolans uppdrag, pedagogiskt ledarskap, kunskap och identifiera och diskutera etiska frågor. Visserligen kan man härleda begrepp som samhällets värdegrund till Pirjo Lahdenperä och Lorentz och Bergstedts definition av interkulturalitet men vi har tolkat att ovanstående termer inom lärande mål har annan fokus. Nämligen att de inte fokuserar på kommunikation och kultur i stor och anmärkningsvärd grad. Däremot finner vi spår av interkulturalitet i samband med att begreppet etiska frågor står i centrum för lärande målen.

Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande, 7,5hp

I denna beskrivning av lärande målen fann vi två uttryck som ger upphov till interkulturell tänkande. Det första är ”beskriva hur verksamheten är organiserad för att möta barn och elever i en skola för alla”. Vår tolkning, utifrån kopplingen till Hans Lorentz & Bosse Bergstedts och Pirjo Lahdenperäs definition av interkulturalitet är att uttrycket indikerar att vi lever i ett mångkulturellt samhälle, vilket bland annat medför att skolans verksamhet ställs inför nya mål och omställningar för att tillgodose och innehava ökad förståelse för elever med olika kulturella bakgrund, genom att man kan inta en interkulturell profil. I det andra uttrycket är lärande målet att ”beskriva ... etnicitetens, kulturers... betydelse för lärande”. Det är givetvis främst ordet *kulturers* som kan återkopplas till interkulturalitet.

Miljöer för lärande, 7,5hp

Fokus för denna delkurs är att studenten ska kunna beskriva och redogöra för psykosociala miljöns, lärmiljöer, gruppmiljöer och vara medveten ”hur både lärare och elever påverkar och påverkas av den fysiska miljön”. Som exempel på lärandemiljöer har man uttryckt det att det bland annat förekommer i ett *mångkulturellt* sammanhang, vilket är en central kontext inom interkulturalitet.

Valbar kurs: Liv, hälsa och lärande, 7,5hp

Som vi påpekade under kategorin delkursens syfte är begrepp som hälsa, aktivitet för barn och ungdomar som bland annat genomsyrar delkursens lärande mål, vilket kan inte förknippas med interkulturalitet.

Valbar kurs: Matematik, form och lärande, 7,5hp

Matematiken är i centrum för denna valbara delkurs. Lärande målen är man ska utvidga sin syn på matematik som kan gestalta sig i olika former och associeras till arkitektur och konst, vilket inte berör interkulturalitet.

Valbar kurs: Språk, estetik och lärande, 7,5hp

Det som kan härledas till interkulturalitet är uttrycket "... beskriva och analysera språkets funktion som verktyg för tänkande och kommunikation". Här har man valt att lägga vikt på tänkande och *kommunikation*. Kommunikation, som är enligt både Hans Lorentz och Bosse Bergstedt och Pirjo Lahdenperä, ett viktigt inslag i interkulturalitet.

Malmö Högskola

Läraryrket, 15hp

Det man kan tolka som en form av interkulturalitet är att studenten ska efter att ha genomgått kursen ha kunskaper om olika grupper och gruppprocesser och även "ha kunskap om och kunna använda olika uttrycksformer för kommunikation och dokumentation". Men, det uttrycks inte särskilt tydligt i vilka sammanhang det är viktigt att förfina sina kunskaper om kommunikation. Därtill tolkar vi "uttrycksformer" som en alltför vag tillägg att försöka beskriva kommunikation.

Lärande och utveckling, 15hp

Lärande målen beskrivs lite tydligare jämfört med första delkursen. Klarheten märks genom att studenten ska ha en fördjupad syn på kommunikations betydelse (även om begreppet används i det här sammanhanget i en allmän kontext) samt "kunna problematisera sambandet mellan elevers sociokulturella villkor och deras utveckling och lärande".⁶³

Ovannämnda citat kan ganska klart refereras till de tidigare återgivna författarnas teori om interkulturalitet. Där de (framförallt Lorentz och Bergstedt) konstaterar att interkulturalitet främst uppstår när tillexempel en skolledning vill bemöta mångkulturalismen i skolan genom att man efterlyser interkulturell förhållningssätt, som bland annat innebär att uppnå ökad förståelse av olika kulturer.

⁶³ Internet, 2007-12-27, <http://www.edu.mah.se/LL0012/syllabus/>

Kategori 3: Litteraturlista

Södertörns Högskola

Introduktion till lärarutbildning, 7,5hp

Sett ur litteraturlistans perspektiv så kan klart poängtera att denna delkurs präglas i en stor omfattning av interkulturalitet. Alla tre böcker: *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*, *Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer* och en *Introduktion till interkulturella studier* (se avsnittet introduktion till källmaterial) introducerar och diskuterar huvudbegreppet.

Pedagogiska tanketraditioner, 6hp

I relation till delkursens titel, delkursens syfte och lärande mål består litteraturlistan mestadels av saker som berör det pedagogiska kulturarvet, traditioner och idéer. Detta medför att delkursen inte fokuserar nämnvärt på interkulturalitet.

Barns- och ungdomars sociala relationer, 7,5hp

Enda boken enligt vår tolkning som kan återkopplas till interkulturalitet är *Arenor för alla, en studie om ungas kultur- och fritidsvanor*. De andra böcker som vi nämnt i avsnittet presentation av material handlar mer om identitetsprocess och invandrare och minoriteter. Trots att ovannämnda begrepp hör till en viss mån ihop med *kultur*, är sammanhanget alltför fokuserad på minoriteter och processen om skapande av ens egen identitet än att kunna göra en återkoppling till interkulturalitet.

Kommunikativa processer, 9hp

Lärande målen och delkursens syftes innehåll speglar även litteraturlistan för denna delkurs. Endast en bok: *Kommunikation är mer än ord* berör tydligt begreppet kommunikation, vilket vi finner är ganska anmärkningsvärt med tanke på att *hela* delkursen handlar om kommunikativa processer eftersom delkursens titel har ett ord som berör interkulturalitet, vilket inte kan säga detsamma om lärande målen, delkursens syfte och litteraturlistan. Man preciserar inte kommunikativa processer i stor utsträckning, utan det står enbart fåtal meningar om det.

Lärarhögskolan i Stockholm

Design, skapande och hantverk, 15hp

Lik delkursen *pedagogiska tanketraditioner* i Södertörns högskola består en bok i denna delkurs av samma tema, det vill säga *Det pedagogiska kulturarvet*. Mer specifikt innebär detta vilka traditioner och idéer som präglade den svenska undervisningen i skolan, vilket inte kan relateras särskilt väl till interkulturalitet, anser vi.

Kulturanalyser i partnerområdet, 15hp

Den enda relevanta boken vi fann var *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*, skriven av Nihad Bunar. Men boken diskuterar mer ingående om utanförskap, segregation och hur man kan integrera människor i förorter som känner sig inte del av samhället. Visserligen kan man möjligtvis tolka bokens innehåll till interkulturalitet, men enligt vår tolkning sätter vi termen i ett mer pedagogiskt sammanhang, vilket även Pirjo Lahdenperä och Hans Lorentz och Bosse Bergstedt gör genom att de betonar ord som kultur och kommunikation.

Luleå Tekniska Universitet

Lärarens ledarskap 1 – lärarens uppdrag, 7,5hp

Det finns till synes inga interkulturella spår i litteraturlistan. Böcker som är obligatoriska för studenten att läsa berör teman som etik, lärande miljöer, kunskap och skolans värdegrund.

Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande, 7,5hp

Nämnvärt är att i denna delkurs finns bara två böcker samt tre olika dokument från Läroplanen. Men en av böckerna som kan till en viss grad återkopplas till interkulturalitet är boken *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Elevers olikheter tolkar vi som elever med skilda kulturer som behöver bemötas ur ett interkulturellt perspektiv. Medan den andra boken, *Utvecklingspsykologi* berör miljö, omgivning och hur man utvecklats beroende på vilken bakgrund man haft som person, inte kan relateras eftersom begrepp som omgivning och miljö står inte i fokus inom kulturalitet.

Miljöer för lärande, 7,5hp

Enbart en bok, *Kobran, nallen och Majken, Tradition och förnyelse i svenska skola och skolforskning* är relevant till interkulturalitet. Enligt vår tolkning är det främst begreppet

förnyelse som hör ihop med interkulturalitet i och med att Hans Lorentz och Bosse Bergstedt betonar att ”om man t.ex. i en mångkulturell skola har en ambition om att utveckla ett nytt sätt att förhålla sig till varandra, ett sätt som ställer krav på alla i skolan till följd av den mångkulturella situationen, då blir kravet en interkulturell undervisning och ett interkulturellt synsätt samt ett interkulturellt ledarskap hos skolans ledare”.⁶⁴ Mer utvecklat vill vi poängtera att Lorentz och Bergstedt hjälper en att förstå om en viss svensk skola, präglad av mångkulturalism med förlegad undervisning möjligen behöver en förnyelse, i form av interkulturalitet.

Valbar kurs: Liv, hälsa och lärande, 7,5hp

Som vi har konstaterat förut finns inga spår av interkulturalitet i denna delkurs i och med att den utmärks av termer som hälsa, aktivitet med mera, vilket präglar även litteraturlistan.

Valbar kurs: Matematik, form och lärande 7,5hp

Som läsaren förmodligen kan anta, finns inga spår av interkulturalitet i litteraturlistan i och med att delkursen ämnar diskutera och problematisera matematiska formler och dylikt.

Valbar kurs: Språk, estetik och lärande 7,5hp

Titelmässigt berör inte litteraturlistan begreppet interkulturalitet i stor utsträckning. Däremot finns det små tendenser till interkulturalitet i och med att boken *Skolan och den radikala estetiken* involverar begrepp som estetik.

Malmö Högskola

Läraryrket, 15hp

Det finns fler böcker som diskuterar och till en viss grad mång- och interkulturalitet men en bok sticker ut ur mängden och det är *Den mångkulturella skolan*, skriven av Eva-Stina Hultinger och Christer Wallentin. Därtill är det värt notera att Lars Svedbergs bok, *Gruppsykologi* debatterar och reflekterar över organisationer, grupper och ledarskap. Det är just ledarskap som vi kan återkoppla till Pirjo Lahdenperäs diskussion om *interkulturellt ledarskap* eftersom som lärare/ledare bär man med sig en kultur som sätter sin prägel i ens elever och dagliga verksamhet.

⁶⁴ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 16

Lärande och utveckling, 15hp

Här återfinns två böcker som kan anses vara relevanta till interkulturalitet. Den första boken, *Det flerstämmiga klassrummet – att skriva och samtala för att lära* kan vävas ihop med Bosse Bergstedts och Hans Lorentz diskussion om satsen inter. Det vill säga, en kommunikationsprocess som ligger i centrum när man vill erhålla större förståelse och kunskap om kulturella skillnader. Den andra boken, *Lärande och kulturella redskap om läroprocesser och det kollektiva minnet*, skriven av Roger Säljö berör den andra satsen i interkulturalitet, nämligen kulturalitet, vilket kan härledas till både Pirjo Lahdenperä och Hans Lorentz och Bosse Bergstedts definition om kultur.

5 Avslutande diskussion

Introduktionsdelkursen i Södertörns högskola präglas ganska mycket av interkulturalitet, framförallt dess litteraturlista. Men interkulturalitet präglar *inte* hela Södertörns högskolas Utbildningsvetenskap A. Detta märks framförallt i delkursen Kommunikativa processer. Genom vår innehållsanalys kunde vi observera att trots dess namn, innehöll den väldigt få spår av interkulturalitet, vilket är ganska anmärkningsvärt. Därtill kan även konstateras att delkursen Pedagogiska tanketraditioner inte heller innehöll större mängd av interkulturalitet. Eftersom delkursen siktar främst på att ägna sig åt hur pedagogiska traditioner sett ut och ändrats genom tiden. Däremot i delkursen Barns- och ungdomars sociala relationer tog man upp vissa teman som berör interkulturalitet som barn med skilda kulturer. Dock ska det påpekas att delkursen kännetecknas ganska mycket även av att diskutera och reflektera kring ord som stigmatisering, marginalisering, exklusion, inklusion och sociokulturella innebörder. Därmed är det enbart delkursen Introduktion till lärarutbildning som innehåller ganska många och tydliga inslag av interkulturalitet.

I Lärarhögskolan i Stockholm uttrycks interkulturalitet främst i den andra delkursen Kulturanalyser i partnerområdet där delkursens syfte är som bekant att ta upp begrepp som etnicitet, kultur och metoder för *kulturstudier*. Därtill ska studenten även analysera skolans didaktiska och pedagogiska kulturer, vilket sätter interkulturalitet i större fokus och kan relateras till framförallt Pirjo Lahdenperä. Mer specifikt refererar vi till en del av hennes definition av interkulturalitet där hon menar att det handlar om en ”öppenhet för ifrågasättande av gamla, byråkratiska tillvägagångssätt, hierarkier, kategoriseringar och rådande strukturer”.⁶⁵ När studenten i den andra delkursen i Lärarhögskolan utför så kallade kultur- och pedagogiska studier kan denne få kunskap om det existerar byråkratiska tillvägagångssätt, rådande strukturer med mera i den skola studenten undersöker.

Det som kan vara värt notera är hur lärande målen och delkursens syfte beskrivs. Enligt vår tolkning framställs dessa tydligare och mer sammanhängande jämfört med Södertörns högskola, Luleå tekniska universitet och Malmö högskola. Detta torde medföra att studenten får en större klarhet i delkursens syfte och lärande mål i och med att texten är fortlöpande och sammanhängande. Som exempel använder Södertörns högskola Luleå tekniska universitet och

⁶⁵ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 91

Malmö högskola oftast i punktform, för att beskriva delkursens syfte och lärande målen. Medan man i Lärarhögskolan har en mer kontinuerlig text.

Men delkurs som Design, skapande och hantverk lägger betoni på kunskapsbegrepp som teknisk, förståelse, fakta och färdighet, vilket inte kan härledas direkt till interkulturalitet.

Den första delkursen i lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet berör begrepp som ledarskap, synen på kunskap, skolans organisation, politiska styrning med mera. Men i delkursen Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande framkommer det tydligare spår av interkulturalitet. Genom att kursen har valt att fokusera på termer som kultur, etnicitet och kommunikationsteknik. Framförallt är det kommunikationsteknik som är mest intressantast i det här fallet. Eftersom enligt Hans Lorentz och Bosse Bergstedt handlar interkulturalitet bland annat om *interaktion*. En interaktionsprocess där man vill förfoga över ökad kunskap och förståelse av kulturella skillnader.⁶⁶

Delkurserna Miljöer för lärande, Liv, hälsa och lärande och Matematik, form och lärande vid Luleå tekniska universitet har ingen större relevans till interkulturalitet eftersom vardera delkursen berör teman som olika förekommande typer av lärmiljöer, matematik, hälsa och aktivitet. Spår av interkulturalitet dök dock upp i den sista valbara kursen Språk, estetik och lärande. På grund av att kursen inriktar sig på att studenterna ska bland annat utöka sina kommunikationsfärdigheter och att termerna språkets funktioner och kommunikationsteori förekommer. Detta kan härledas till både Pirjo Lahdenperä och Hans Lorentz och Bosse Bergstedts diskussion om interkulturalitet, eftersom enligt dem innefattas interaktionsprocessen i interkulturalitet.

I helhet var det enbart delkurserna Språk, estetik och lärande och Lärarens ledarskap 1 – alla elevers lärande som berörde interkulturalitet. Dock hänvisar vi till vår första mening i detta avsnitt att våra undersökta högskolor och universitet till synes har valt att fokusera och inrikta sig på sina egna specifikt valda ord och uttryck i vardera delkursen.

Slutligen i Malmö högskolas första delkurs inom lärarutbildningen förekommer uttryck som ”elevers olika bakgrund, förutsättningar och villkor” och ”ha kunskap om och kunna använda olika uttrycksformer för kommunikation...” som kan återkopplas till interkulturalitet. Därtill

⁶⁶ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 16

existerar två böcker i litteraturlistan som särskilt berör ovanstående begrepp, nämligen Eva-Stina Hultinger och Christer Wallentins bok *Den mångkulturella skolan* och *Gruppsykologi. Om grupper, organisationer och ledarskap* skriven av Lars Svedberg. Den sistnämnda boken refererar vi specifikt till Pirjo Lahdenperäs citats om interkulturellt ledarskap ”... finns alltså här en öppenhet för ifrågasättande av gamla byråkratiska tillvägagångssätt, hierarkier, kategoriseringar och rådande strukturer. Därmed premieras ny kompetens i organisationen, där kompetens betyder både skicklighet i olika avseenden och förmåga att orientera sig i omvärlden”.⁶⁷ På grund av att boken berör Lahdenperäs ovannämnda citat.

Interkulturalitet återspeglas i termerna kommunikationsprocesser och sociokulturella villkor i den andra delkursen Lärande och utveckling. Mer specifikt förekommer dessa ord både inom delkursens syfte och lärande målen som är centrala teman inom interkulturalitet. Även litteraturlistan berör interkulturalitet. Dessa böcker är *Det flerstämmiga klassrummet – att skriva och samtala för att lära* och *Lärande och kulturella redskap om läroprocesser och det kollektiva minnet*.⁶⁸

5.1 Slutsats

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka skillnader och likheter med hur fyra svenska universitet och högskolor arbetar med begreppet interkulturalitet inom sin respektive lärarutbildning. Efter att ha genomfört vår innehållsanalys kan vi konstatera att vardera högskolan och universitet har valt att *prioritera* vissa begrepp och uttryck i sina delkurser. Dessa prioriteringar har sitt underlag för de styrdokument som Lpo94 *inspirerat* samtliga delkursansvariga att fokusera på valda begrepp och uttryck. Som exempel har Luleå tekniska universitet prioriterat begrepp som *pedagogiskt ledarskap*, *lärande miljöer*, *hälsa*, *skolans värdegrund*, *kunskap* med mera i sina delkurser. Medan man på Södertörns Högskola har valt att lägga fokus på ord som *interkulturellt förhållningssätt*. Dock ska det påpekas att snarlika och indikerande interkulturella begrepp inte förekommer i stor utsträckning inom Södertörns högskola. I synnerhet saknar man *kommunikativa* begrepp och uttryck vilket präglar interkulturalitet enligt Lorentz och Bergstedt och Lahdenperä. De likheter vi fann

⁶⁷ Lorentz, H. & Bergstedt, B. (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, Studentlitteratur, s 91

⁶⁸ Internet, 2007-12-27, <http://www.edu.mah.se/LL0012/syllabus/>

genom vår innehållsanalys, för samtliga högskolor och universitet var begrepp som *pedagogiskt ledarskap*, *kunskap*, *etnicitet* och *kultur*. Dessa termer förekom inom alla de högskolor och universitet som vi undersökte. Slutsatsen man kan dra av detta är att trots att vardera högskolan och universitet vi undersökte valde att fokusera på särskilda begrepp och uttryck fann vi inga anmärkningsvärda skillnader. Vår undersökning indikerar på att Södertörns högskola, som trots allt har en lärarutbildning med interkulturell profil inger inte starka spår av interkulturalitet. Detsamma gäller för Malmö högskola, Lärarhögskolan och Luleå tekniska universitet. Men, Södertörns högskola hade mest spår av interkulturalitet, jämfört med ovannämnda högskolor och universitet. De undersökta högskolor och universitet gav uttryck för interkulturalitet, men inte den bemärkelsen att man kunde tydligt rangordna dem.

Slutligen är det viktigt understryka att vissa delkurser som nämner många centrala begrepp och uttryck inte kan beröra fler eftersom då löper delkursen risk att bli överflödigt, otydligt och undgå en klar röd tråd. Exempelvis om en delkurs syfte är att beröra, diskutera och kritisk reflektera över begreppet pedagogiskt ledarskap, då bör teman och begrepp som berör pedagogiskt ledarskap inkluderas i delkursens syfte, lärande mål och eventuellt litteraturlistan. Detta i syfte att delkursen ska uppvisa en klar röd tråd för deltagande studenter och uppvisa vad delkursen präglas av tema och begrepp. Skulle man valt att inkludera teman och begrepp som inte direkt berör ovannämnda exempel så kan delkursen löpa risken att bli otydligt och överflödigt.

5.2 Vidare forskning

Vår undersökning kan ge upphov till att man forskar vidare om varför vardera högskolan och universitet valde att fokusera på vissa termer och uttryck. Beror det på att till exempel Luleå tekniska universitet väljer att belysa särskilda begrepp och uttryck som reflekterar samhället inom Luleå? Det vill säga, kan aktuella ämnen som diskuteras i exempelvis media och tv i Luleå spegla valda begrepp och uttryck i deras lärarutbildning? Detta tankesätt kan likaväl tillämpas för Malmö högskola, Lärarhögskolan i Stockholm och Södertörns högskola.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

- Kursplan, Lärarhögskolan i Stockholm (2007) *Design, skapande och hantverk*, GN.
- Kursplan, Lärarhögskolan i Stockholm (2007) *Kulturanalyser i partnerområdet, T1*, GN.
- Skolverket (1994) *Läroplan för de frivilliga skolformerna*, Lpf 94.
- Svenska Unescorådets skriftserie. 1999. 3 (2000) *Den internationella grunden för interkulturell undervisning*. Regeringskansliets grafiska service.

Elektroniska källor

- Internet, Dagens nyheter, *Befolkningen fortsätter öka*: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=726613> Websidan besöktes 2007-12-20.
- Internet, Høgskolen i Oslo, *Interkulturell lärarutbildning Erfarenheter från Södertörns högskola*: <http://www.hio.no/layout/set/print/content/download/56387/400633/version/1/file/Aina+Bigestans.ppt> Websidan besöktes 2007-11-16.
- Internet, Högskolan Dalarna, *Interkulturellt synsätt i konflikt med konstruktionen av "De andra": En textanalys av läroböcker i engelska för gymnasiet utgivna i Sverige under åren 1995-2003*: <http://dalea.du.se/theses/?itemId=2129> Websidan besöktes 2007-11-16.
- Internet, Luleå tekniska universitet: <http://www.ltu.se/> Websidan besöktes 2007-12-27.
- Internet, Malmö högskola: <http://www.mah.se/> Websidan besöktes 2007-11-16.
- Internet, Södertörns högskola: <http://www.sh.se/> Websidan besöktes 2007-11-16.

Litteratur

- Bergström, Göran och Boréus, Kristina (2005) *Textens mening och makt metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Lahdenperä, Pirjo (2006) "Interkulturellt lärande i ledarskap - hur rektorer kan bli interkulturella ledare", i *Interkulturella perspektiv – om kunskap och lärande i mångkulturella kontexter*, B. Bergstedt och H. Lorentz (red), Lund: Studentlitteratur, 2006.

- Ljungberg, Caroline (2005). Den svenska skolan och det mångkulturella – En paradox? Malmö Studies in International Migration and Ethnic Relations No 4, 2005 samt Linköping Studies in Art and Science No 329, 2005.
- Lorentz, Hans och Bergstedt, Bosse (2006) *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur.
- Rubenstein Reich, Lena och Tallberg Broman, Ingegerd (2000) *Den svenska skolan i det mångkulturella samhället. Konsekvenser för lärarutbildningen*. Lärarutbildningens reprocentral.